

УДК 005.334:658.155

Баранцева С.М., канд. екон. наук, доц.,

Плакида С.І. (ДонНУЕТ, Донецьк)

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ВПЛИВУ РИЗИКІВ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено проблемі обліку впливу ризиків діяльності підприємства на прибуток, а також розробці бланка експертної оцінки ступеня впливу факторів ризику на прибуток підприємства, запропоновано заходи для запобігання та захисту від ризиків.

Ключові слова: *прибуток, ризик, управління прибутком, фактори ризику, підприємство.*

В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до одержання максимального прибутку, то хоча б до того обсягу прибутку, який дозволяв би йому не тільки міцно утримувати позиції на ринку збуту продукції, а й забезпечувати динамічний розвиток виробництва в умовах конкуренції. Тому є необхідними знання джерел формування прибутку і методів з кращого їх використання.

Усе це вимагає від керівництва підприємств розробляти довгострокову стратегію управління прибутком [1]. Це обумовлює необхідність врахування впливу ризиків діяльності підприємства і тим самим підтверджує актуальність обраної проблеми дослідження.

Теоретичні та методичні аспекти управління прибутком підприємства з урахуванням впливу ризиків його діяльності знайшли своє відображення в працях вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців: І.О. Бланка, Є. Брігхема, Дж.К. Ван Хорна, В.М. Геєця, М.Г. Гузя, А. Дайле, П.В. Єгорова, А.М. Ковалової, Л.А. Костирко, Ю.Г. Лисенко, В.С. Пономаренко, В.П. Стасюка, А.А. Чухна й ін.

Метою статті є вивчення процесів управління прибутком підприємства з урахуванням ризиків його діяльності на підприємстві виробничої галузі.

Зміст будь-якої підприємницької діяльності складається з досягнення економічного ефекту у вигляді прибутку. Прибуток є показником, який найбільш повно відображує ефективність виробництва, обсяг і якість продукції, що виробляється, рівень продуктивності праці, рівень собівартості. Але підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком.

Під «ризиком» розуміють загрозу втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності. Як правило, найбільший прибуток приносять операції з підвищеним рівнем ризику. Одночасно зі збільшенням рівня ризику зростає загроза втрати фінансової стійкості.

Нами на прикладі колективного підприємства матеріально-технічного забезпечення (КП МТЗ) «Сільгосптехніка» було проведено дослідження впливу ризиків на управління прибутком. Це підприємство є виробником високоякісної

продукції – лічильників внутрішньогосподарського обліку дизельного палива з механічним пристроєм зчитування.

Стратегічною зоною господарювання (СЗГ) КП МТЗ «Сільгосптехніка» є ринок України. Перспективним є вихід і розширення своїх позицій на ринку Росії і Білорусії. Основними споживачами продукції «Сільгосптехніки» є підприємства, які використовують у процесі своєї діяльності сільськогосподарську техніку.

Галузь матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського транспорту (МТЗСТ) і СЗГ підприємства «Сільгосптехніка» відображено на рисунку 1. Споживачами продукції підприємства є фізичні та юридичні особи, які суттєво впливають на стан конкуренції в галузі.

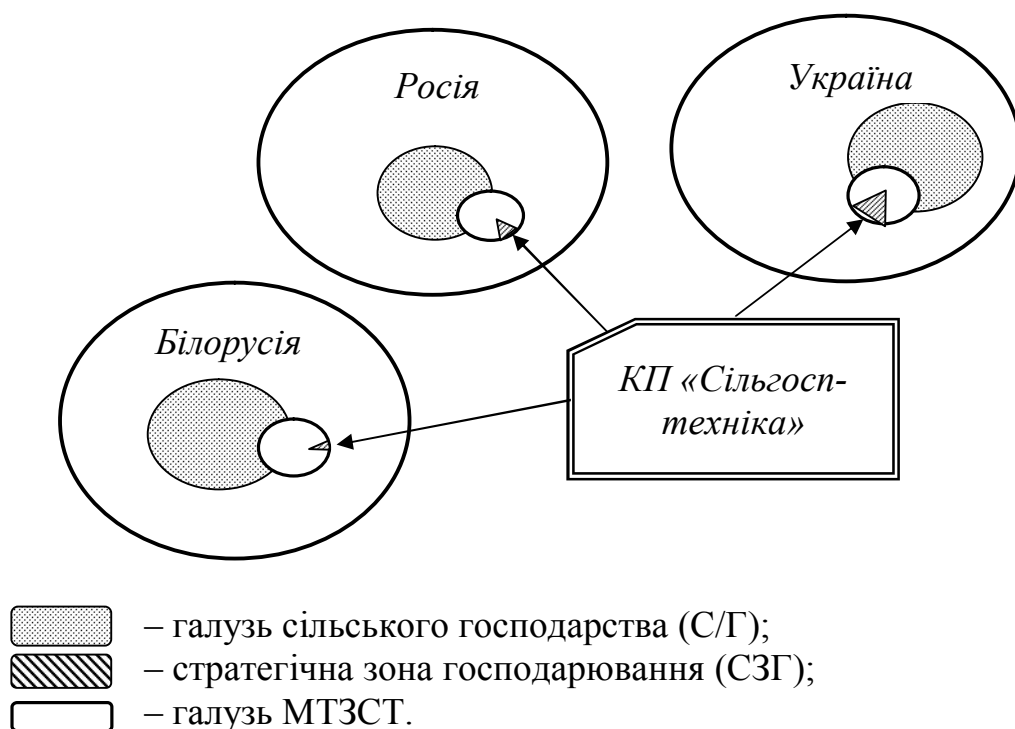

Рисунок 1 – Галузь МТЗСТ та СЗГ підприємства «Сільгосптехніка»

Серед ключових факторів успіху галузі МТЗСТ можна виділити наступні:

- державна підтримка галузі як у фінансовому, так і інших напрямках;
- можливість виробництва товарів на замовлення;
- низькі витрати на дизайн та оформлення продукції (можливість зниження виробничих витрат);
- низькі витрати на збут продукції;
- патентна захищеність технології виробництва продукту;
- високий рівень відповідності продукту міжнародним стандартам.

У структурі підприємства «Сільгосптехніка» є присутньою одна стратегічна бізнес-одиниця (СБО), яка виготовляє та здійснює збут лічильників обліку палива для сільськогосподарської техніки (тракторів, комбайнів, самоскидів та ін.)

Підприємство на сьогодні перебуває на стадії зростання, для якої характерним є постійне збільшення обсягів продажів, прибутку, капіталу, завоювання ринків збуту.

Результати аналізу основних показників господарської діяльності підприємства «Сільгосптехніка», порівняно з його конкурентами свідчать, що, незважаючи на негативні тенденції деяких показників фінансово-економічної діяльності, КП «Сільгосптехніка» на цей час займає велику умовну частку ринку, ніж у попередньому році. Виникла доцільна можливість потрапити на сходинку лідера в галузі МТЗСТ.

Однак діяльність суб'єкта господарювання, зокрема КП МТЗ «Сільгосптехніка» об'єктивно викликає появу таких видів ризику, які тісно пов'язані з прибутком (рисунок 2).

Рисунок 2 – Ризики, що впливають на прибуток КП МТЗ «Сільгосптехніка»

Оскільки на прибуток впливає значна кількість чинників, то загальний їх вплив складно оцінити кількісно.

Нами було розроблено оцінювальний бланк експертної оцінки ступеня впливу факторів ризику на прибуток КП МТЗ «Сільгосптехніка», відповідно до якого характеристиці кожного з 10 запропонованих нами чинників ризику (рисунок 3) було привласнено в бальній оцінці низький, середній і високий рівень ризику.

Ризики були оцінені за десятибальною шкалою оцінки рівня ризику, де:

- 8-10 балів – високий рівень впливу чинника ризику на прибуток підприємства;
- 4-8 балів – середній рівень впливу чинника ризику на прибуток підприємства;
- 1-3 бала – низький рівень впливу чинника ризику на прибуток підприємства.

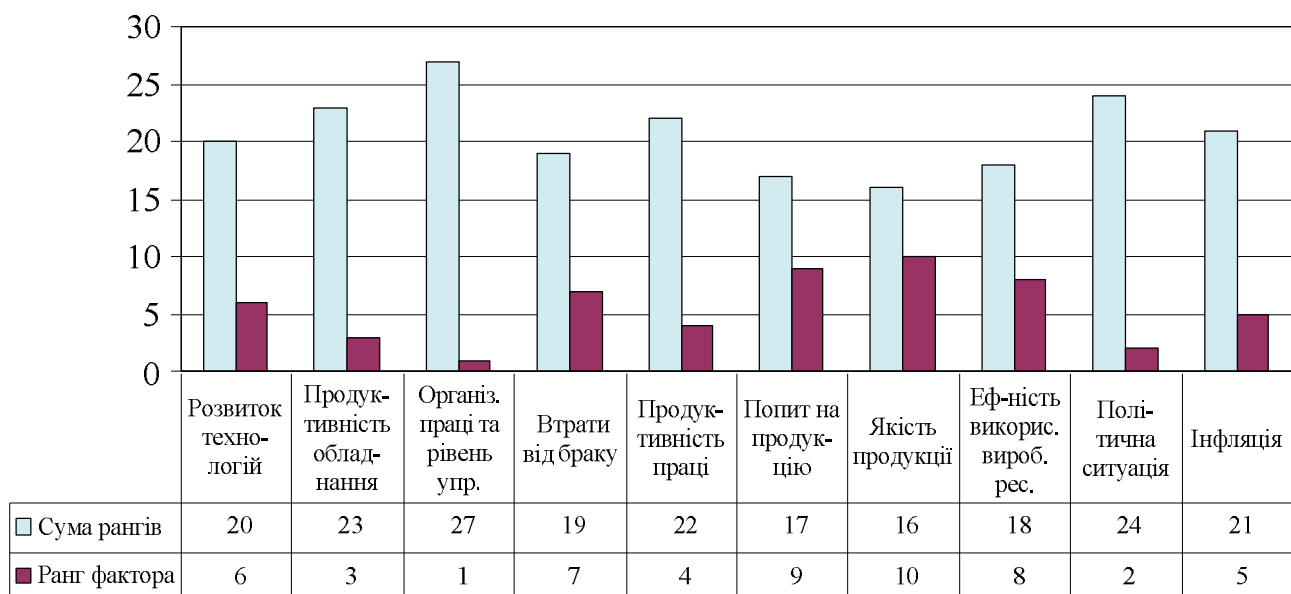

Рисунок 3 – Ступінь впливу факторів ризику на прибуток КП МТЗ «Сільгосптехніка»

Із метою оцінки ступеня впливу факторів ризику на прибуток КП МТЗ «Сільгосптехніка» на замовлення адміністрації цього колективного підприємства матеріально-технічного забезпечення нами було проведено опитування експертів за допомогою оцінювального бланка (опитано 10 осіб).

За результатами експертної оцінки кожному з факторів було присвоєно певну кількість балів. Далі було підраховано загальну суму рангів, середній ранг і ранг чинника.

Для оцінки узгодженості думок експертів було розраховано коефіцієнт конкордації (W), урахувуючи, що кількість експертів (m) = 6, кількість факторів (n) = 10.

$$\frac{m \cdot (n+1)}{2} = \frac{6(10+1)}{2} = 33.$$

$$W = \frac{12}{m^2 \cdot (n^3 - n)} \cdot \sum_{j=1}^n \left[\sum_{i=1}^m x_{ij} - \frac{m \cdot (n+1)}{2} \right]^2 =$$

$$= \frac{12 \cdot [(20-33)^2 + (23-33)^2 + (27-33)^2 + (19-33)^2 + (22-33)^2 + (17-33)^2 + (16-33)^2 + (18-33)^2 + (24-33)^2 + (21-33)^2]}{36 \cdot (1000-10)} = 0,544.$$

Для перевірки значущості коефіцієнта конкордації обчислено значення критичної точки (X_{ϕ}^2):

$$X_{\phi}^2 = m \cdot (n-1) \cdot W = 6 \cdot (10-1) \cdot 0,544 = 29,376.$$

За рівнем значущості $\alpha = 0,05$ і числом ступеня свободи (q), $q = n - 1 = 10 - 1 = 9$, за таблицею Пірсона знайдено критичне значення (X_{kp}^2),

$X_{kp}^2 = (9; 0,05) = 10$. Оскільки значення критичної точки більше критичного значення ($X_{\phi}^2 > X_{kp}^2$), можна зробити висновок про значущість коефіцієнта конкордації, який підтверджує висновок про узгодженість думок експертів.

Відповідно до шкали рангової кореляції можна зробити висновок про помітну узгодженість експертів, тому що коефіцієнт конкордації (W) = 0,546 і відповідно перебуває у межах від 0,4 до 0,6.

Результати подано на рисунку 3, згідно з яким найбільш значущий фактор із найбільшим рівнем ризику, що впливає на прибуток КП МТЗ «Сільгосптехніка» – «Організація праці та рівень управління», найменш значущий фактор, який є найнижчим рівнем ризику на КП МТЗ «Сільгосптехніка» – «Якість продукції, що випускається», яка має високий рівень, що відповідає міжнародним стандартам і фактичним вимогам ринку. Що стосується організації праці і рівня управління, КП МТЗ «Сільгосптехніка» необхідно вдосконалити різні заходи, спрямовані на поліпшення позицій у сфері організації праці й управління персоналом, упровадити комплекс наукових знань та передовий досвід із метою об'єднання колективу в єдиному робочому процесі, що в кінцевому рахунку так само буде впливати на поліпшення кінцевого фінансового результату діяльності підприємства.

Також існують заходи для запобігання та захисту від ризиків. Для запобігання ризику, у першу чергу, слід визначити його ступінь: припустимий – загроза втрати більшої частини прибутку; критичний – загроза втрати всього прибутку; абсолютний (катастрофічний) – загроза банкрутства підприємства і втрати всього майна (економічна катастрофа).

Для захисту від ризиків застосовується таке поняття, як «нейтралізація ризику». Це система превентивних заходів фінансового, організаційного або правового характеру з метою забезпечення порівняння результатів господарської діяльності з відповідним рівнем фінансового ризику. Існують такі форми нейтралізації [3]: страхування фінансових ризиків (самострахування та комерційне страхування), диверсифікація фінансових ризиків (оптимізація прийняття управлінських рішень з метою зменшення ризиків), хеджування фінансових ризиків на основі похідних цінних паперів (форварди, ф'ючерси, варанти й опціони).

Висновки. Отже, у результаті дослідження було проаналізовано проблему обліку впливу ризиків діяльності підприємства на прибуток, розроблено бланк експертної оцінки ступеня впливу факторів ризику на прибуток підприємства, що надало можливості оцінити ступінь впливу факторів ризику на прибуток, а також запропоновано заходи для запобігання та захисту від ризиків.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є вдосконалення інструментів управління, що існують. Але поки суб'єкти господарювання не повернуться до економічно обґрунтованого прогнозування всіх напрямків діяльності і не будуть вміло керувати ризиками, є неможливим не те, що отримати прибуток, а й просто існувати.

Література

1. Управління прибутком підприємства [Електронний ресурс]. – Електрон. текстові дані (97 Кб). – Режим доступу: <<http://revolution.allbest.ru/economy/d00011814.html>>.
2. Кобець А. О. Формування механізму управління прибутком підприємств в умовах ринкових відносин. – Електрон. текстові дані (50,2 Кб). – Режим доступу: <<http://avtoreferat.net/download/ekon/08kaourv.zip>>.
3. Управління ризиками як захист підприємства від втрат прибутку [Електронний ресурс]. – Електрон. текстові дані (64 Кб). – Режим доступу: <<http://h.ua/story/290561>>.